

Nụ Tím Xuân Nụ Ra Xanh Biếc

Tác Giả: Phan Bội Th

Chúa Nhật, 13 Tháng 12 Năm 2009 08:03

Trèo lên cây búi hái hoa,

Búi c ra vúi n cà hái n tím xuân,

N tím xuân n ra xanh biếc,

Em y chng anh tím c tím thay...

Nhng câu ca dao vúi i và y' th t

thanh nhã đã đợc nh c sĩ Phạm Duy ph nhạc đóng góp vào nhng b n nh c xuân. T ng "xuân " trong danh t "n tím xuân " đ g i cho m i ng i nhng ý nghĩ v tu i tr ; nhng hoài niệm v thu u th v i nhng t ng t ng m h v hính dáng c a loài hoa: HOA T M XUÂN hay N T M XUÂN N RA XANH BI C. Nhng, ...th t s có th nu tím xuân n ra xanh bi c hay không ? Vì nhi u ng i cho r ng n tím xuân ch là nhng cánh hoa hng d i làm gì có màu xanh bi c ?

Đ nh n ra xem có còn loài hoa tím xuân nào mà n n ra xanh bi c n a chẳng bài vi t này s đ c p đến nhng d ki n liên quan đ n n tím xuân.

Tr c h t nh nhi u ng i công nh n r ng hoa tím xuân ch là m t chi nhánh c a loài hoa m c hoang d i trong h hoa hng. T m Xuân còn có nhng tên khác là: thích hoa, b ch tàn hoa, thích mi, ng u cúc, th p t mu i, th t t mu i, đã t ng vi. Hoa co' màu tr ng hay hng; còn màu "xanh bi c" trong câu th thì tac gi đã t ng v n nên ch nói cho suôn, cho h p v i v n "i c" trong t ng "ti c" c a câu sau. Chuy n t ng v n đúng hay sai s đ c đ c p p ph n sau. Và trong nhóm hoa thu c h nhà hng này có nhng loài có tên khoa h c là Rosa tunquinesis hay Rosa cymosa hay Rosa multiflora (Wikipedia) và có ngu n g c t Âu châu, Tây Á.

Sách Và tài li u c a Giáo s Phạm Hoàng H cũng nh Võ Văn Chi và Lê Kh K ch cho th y T m Xuân thu c h nhà Hng (Rosaceae) v i các loài sau: Rosa tunquinesis (T m Xuân B c hay còn g i là Qu ng qu ng), Rosa cymosa (T m xuân-hng cho t-hng roi), Rosa multiflora (T m xuân đa hoa). T đ i n c a Nguy n Đình Hoà đ ch ch T m Xuân sang ti ng Anh là dogrose: hng chó hay hng c u, th t không thanh l ch l ng m n gì h t vì t t c các loài hoa hng này ch là nhng loài hoa mà cành cây đ y gai góc và màu hoa thì t tr ng đ n màu hng nh t không có loài nào n ra xanh bi c.

T&#o Nguyễn t&# đ&#i n ch&# ghi T&#m Xuân là đi tìm mùa xuân, có m&# y câu th&# liên quan đ&# n ý nghĩa c&# a hai ch&# T&#m Xuân:

T&#m Xuân du th&#&# ng l&#

Truy y&# n nh&# p tiên gia [Tr&#n T&# Ngang]

hay: *.Ngu hanh` t&#&# ng&# c&# m hoa*

t&#&#&#&#&#&# Th&# p b&# t&#&# ng t&# m xuân [M&# nh H&# o Nhiên].

Thi nhân c&# a n&# n Văn ch&#&# ng Hoa Vi&# t cũ không có nhi&# u c&# m h&# ng tr&#&# c loài hoa t&# m xuân vì nó hi&# m hoi hay vì h&#&# ng s&# c quá khiêm nh&#&# ng tr&#&# c nh&# ng m&# u đ&# n, h&# i đ&#&# ng, hoàng mai, t&# nh lan, ...nh&#&# ng dù hi&# m hoi thì "n&# t&# m xuân' cũng đã có tên trong n&# n văn ch&#&# ng Đại Vi&# t. Nh&# đã nói, tình, ý g&# i g&# m trong m&# y câu ca dao th&# t yêu ki&# u và lãng m&# n và cũng đã có m&# t giai tho&# i c&# a l&# ch s&# v&# chúa Tr&# nh Tráng &# Đàng Ngoài và v&# khai qu&# c công th&# n Đào Duy T&# &# Đàng Trong trong giai đ&# n m&# đ&# u c&# a th&# i Tr&# nh - Nguy&# n phân tranh.

Là m&# t đ&# ng thiên tài nh&# ng l&# i sinh ra t&# m&# t gia đình x&#&# ng ca h&# Đàng không th&# ti&# n thân b&# ng con đ&#&# ng khoa c&# n&# i đ&# t B&# c, đành ph&# i dung thân, tìm chân chúa n&# i "Đ&# o Hoành-s&# n". Noi theo chí l&# p thân c&# a ng&#&# i x&# a, theo cách cũ c&# a Bách Lý H&# , Ninh Thích g&# s&# ng trâu mà đ&# ng đ&# nh ngâm khúc "Ngo&# Long C&#&# ng". Chúa Sãi Nguy&# n Phúc Nguyên đã "già " đoán anh hùng gi&# a ch&# n tr&# n ai. R&# ng mây g&# p h&# i, Đào Duy T&# đã đem h&# t tài kinh luân giúp chúa Nguy&# n an bang t&# th&# , v&# ng b&# n biên thu&# m&# t cõi nguy nga &# ph&#&# ng Nam, sá gì Tr&# nh ph&# hi&# p đáp vua Lê &# B&# c Hà mà không dám đ&#&# ng đ&# u : đ&# b&# t th&# s&# c!

Thành tích và chí&# n công c&# a Đào Duy T&# đ&# n tai chúa Tr&# nh, Tr&# nh Tráng sai ng&#&# i mang l&# v&# t cho Đào Duy T&# v&# i l&# i ân h&# n đã b&# l&# c&# h&# i cho cu&# c t&#&# ng phùng:

Trèo lên cây b&#&# i hái hoa,

B&#&# c ra v&#&# n cà hái n&# t&# m xuân;

N&# t&# m xuân n&# ra xanh b&# c,

Em l&# y ch&# ng anh t&# c l&# m thay.

L&#o t và tình ý không chiều d&# đ&# c Đào vì ông đã tìm ra chân chúa, ông đã tr&# l&# i Tr&# nh Tráng:

*Ba đ&# ng m&# t m&# tr&# u cay,
sao anh không h&# i nh&# ng ngày còn không ?
Bây gi&# em đã có ch&# ng,
Nh&# chim vào l&# ng, nh&# cá c&# n câu.
Cá c&# n câu b&# t đâu mà g&# ,
Chim vào l&# ng b&# t thu&# nào ra !*

L&# i t&# ch&# i nh&# hàng nh&# ng khéo léo; Trinh Tráng l&# i cho ng&# i chiều d&# m&# t l&# n n&# a; l&# n này ho Dao`quy&# t li&# t h&# n:

*Có lòng xin t&# n lòng,
Đ&# ng đi l&# i n&# a mà ch&# ng em ghen.*

Trinh Tráng không còn kiên nh&# n n&# a; t&# c gi&# n:

*Có ai v&# t&# i Đàng Trong,
Nh&# n nhe B&# Đ&# li&# u trông đ&# ng v&# ;
Mãi tham l&# i b&# quê quán t&# ,
đ&# t n&# c ng&# i dù có nh&# không.*

Không biết ai là tác gi&# c&# a nh&# ng câu ca dao &#y, Trinh Tráng và Đào Duy T&# sáng tác hay là ch&# góp nh&# t&# trong dân gian nh&# viên đá quý trong đám s&# i đá c&# a v&# ch&# ng bình dân mà h&# đã g&# p trên đ&# ng đi. Cho dù tác gi&# là ai thì nh&# ng viên đá hay nh&# ng thanh ki&# m b&# t g&# p trong án th&# c&# a v&# ng ph&# hay c&# a m&# t đ&# i th&# n ph&# i là m&# t viên đá quý không có t&# v&# t hay là thanh b&# o ki&# m không hoen r&# . Chúa Trinh đã dùng l&# i l&# trong m&# y câu th&# đ&# chiều d&# hi&# n tài thì đó không th&# là cau th&# c&# a m&# t thi sĩ túng v&# n. M&# t chút dài dòng văn t&# trên đây ch&# c cũng đ&# đ&# nh&# n chân giá tr&# bài th&# .

Tô Đông Pha ch&# c ph&# i th&# n thùng nhi&# u l&# m v&# chuy&# n s&# a câu th&# c&# a V&# ng An Th&# ch sau

khi nh n ra s hi n h u c a loài chim có tên Minh Nguy t và loài sâu có tên Hoàng Khuy n. Hy v ng chúng ta không ph m ph i l i l m c a ng i x a; ch v i nói r ng câu ca dao câu ca dao trên đã có s t ng v n tr c khi nh n d ng ra m t loài hoa Tam Xuân n ra xanh b c.

Th t v y.

Bàn tr l i v cách gieo v n c a bài th , đây là bài th theo th l c bát th t ngôn, v n i c trong ch bi c c a câu th ba[câu th t th nh t] s đ c n i v n v i ch th năm c a câu th t th hai [ch ti c]. Khi đ a ra ch bi c đ gieo v n tác gi có hoàn toàn t do vì ch a ph i tìm v n. N u ch ti c, ch th năm c a câu th t th nh [câu th t c a bài th] gieo đúng v n v i ch bi c mà không có nghĩa thì m i nói là câu th b ép v n vì thi sĩ đang b t ng v n. Tóm l i i đây thi sĩ có hoàn toàn t do đ vi t (nói) ra r ng n t m xuân n ra xanh b c. Ph i có m t th Nm Xuân n ra xanh b c

L ch s còn đó, Thanh Đô V ng Tr nh Tráng và N i tán L c Khê H u Đào Duy T đã đi vào l ch s , chuy n chiêu d và kh c t cũng đã rõ ràng nh ng câu chuy n văn ch ng thì v n còn là nh ng n khu t. l y gì làm b ng ch ng r ng hai b c v ng h u Tr nh-Đào đã đ i đáp v i nhau b ng nh ng câu ca dao nh th . Văn kh nào l u gi bút tích c a ng i x a ? Ch c là khó vì xét cho cùng thì đó là nh ng bí m t quân s . Khó tìm th y câu chuy n văn ch ng này trong nh ng th t ch kh tin nh ng giai tho i thì v n đ n đ i, l u truy n trong dân gian. Không có l a sao có khó hay là chúng ta d d i m t chút, ch p nh n câu chuy n qua l i truy n t ng c a nhân gian. T -mã Thiên, đ nh t s gia Trung qu c đã không tìm tài li u t nh ng l i nói l u truy n trong dân gian đó sao ! Và r i n u câu chuy n văn ch ng có th t thì hoa t m xuân n ra xanh b c cũng có th t. Ph n kh ng đ nh này ph i nh đ n nh ng nhà nghiên c u văn h c và nh ng nhà th c v t hoc

Sách Và tài li u c a Giáo s Ph m Hoàng H cũng nh Võ Văn Chi và Lê Kh K ch cho th y Nm Xuân thu c h nhà H ng (Rosaceae) v i các loài sau: Rosa tunquinensis (Nm Xuân B c hay còn g i là Qu ng qu ng), Rosa cymosa (Nm xuân-h ng cho t-h ng roi), Rosa multiflora (Nm xuân đa hoa). T đ i n c a Nguy n Đình Hoà đ ch ch Nm Xuân sang ti ng Anh là dogrose: h ng chó hay h ng c u, th t không thanh l ch l ng m n gì h t vì t t c các loài hoa h ng này ch là nh ng loài hoa mà cành cây đ y gai góc và màu hoa thì t tr ng đ n màu h ng nh t không có loài nào n ra xanh b c.

V y tại sao còn có m t nhà th v n ngâm nga:

Chị m vào mặt nhánh Tâm Xuân,
Vn xanh biếc n, vn ng n y h ng

"vn xanh biếc n, vn ng n y h ng" xem ra thì thi sĩ đã quen thuộc với hoa Tâm xuân l m và hy vn ng n n này thì nhân nh c đ n tên t m xuân với màu xanh biếc không phải là m t s mô t theo i c l vì tác gi câu thơ đã t ng quen nhìn t m xuân nên th y "vn" xanh biếc n và đã t ng quen thuộc với mùi h ng hoa nên cũng ch ng i th y "ng n y h ng". Và nh v y thì phải có m t lo i hoa t m xuân có màu xanh biếc.

Theo công trình nghiên c u c a Nguy n Xuân Đ c thì có m t lo i hoa h đ u đ c phân ph i nhi u i duyên h i mi n Trung Vi t nam có tên là Tâm Xuân hay còn g i là hoa Đâu biếc có màu xanh tím.

Theo nh ng nghiên c u c a Nguy n Xuân Đ c thì hoa Tâm Xuân có nhi u i duyên h i mi n trung Vi t nam t Thanh hoá Ngh an đ n Bình Thu n. Hoa thuộc h đ u s c màu xanh tím nên còn có tên là hoa đ u biếc.

Theo nhà th c v t h c, giáo s Nguy n Thi n Tích Đai H c Khoa H c đ ng Saigon [nay là Tr ng Đ i H c Khoa H c T Nhi n] thì gi ng hoa này có chung m t h mà tên khoa h c là Clitoria . Cái tên th t đ g i đ n ph n nh y c m nh t trong cái "v u v t tôn nghiêm" c a c th ph n : "Clitoris". Thu c dòng họ Clitoria này có nh ng chi mariana, blue pea, vine, fragan, macrophylla, alba, ... Có l ví lý do th nh ng, khí h u mà loài hoa ch xu t hi n i duyên h i mi n trung Vi t nam. Có l vùng Thanh hoá Ngh an, mi n đ t t c a Thanh Đô V ng Tr nh Tráng không hi m loài hoa này và Thanh Đô V ng đã có đ p h i ki n loài hoa mang nhi u đ c tính l ng m n, hoa Tâm Xuân

T đ n Vi t Anh c a Nguy n Đình Hoà đ ch tên Tâm Xuân t ti ng Vi t sang ti ng Anh là dogrose. Cái tên đ làm th t v ng nh ng ai có tâm h n l ng m n vì nó đã làm m t đi t t c nh ng thi v c a tên g i Tâm Xuân

Nh ng ngoài câu ca dao trên còn vài câu thơ nh là :

Dáng tím xuân uốn trong tranh tím n

Ôi tiên n&#ßng nàng &#ßng n&#ßng i đây,

M&#ßt ng&#ßi châu rung ánh sáng nghệ th&#ßng, [Bích Khê- B&#ßc Tranh Tím N&#ß].

Loài hoa hồng thì chắc là không thể kêu gọi, uốn éo như là thi của Bích Khê . Có là Bích Khê, thi sĩ của thi sĩ sinh trưởng trên vùng đất của sông Thu bôn, núi Thiên nhiên có đẹp ngắm nhìn những đóa Tím Xuân thuở hồng đầu lãng mạn Clitoria mariana hay Clitoria ternatea này chăng ?

Xem như thế thì có hai nhóm hoa Tím Xuân: nhóm th&#ßnh&#ßt thu&#ßc lo&#ßi nhà hồng với Rosa cymosa, Rosa multiflora, Rosa tunquinensis và nhóm th&#ßnh&#ß hai thu&#ßc h&#ß đầu như : Clitoria mariana, Clitoria ternatea, ... Không biết nhà thơ Xuân Tiên đã đẹp đẹp loài hoa Tím Xuân nào khi soạn "Khúc Ca Ân Tình" ..."m&#ßt ngày tìm vẻ ph&#ßng B&#ßc, hái hoa Tím Xuân trao nàng..."

Hoa c&#ß thì đã có từ bao nhiêu triệu năm trước khi loài người xuất hiện trên hành tinh này, xét cho cùng thì cũng chỉ là những thứ hữu vô thường. Có thể chúng ta đã chiêm ngưỡng vẻ đẹp nét đẹp từng qua mỹ ca dao trước khi thực cảnh của loài hoa của Hoa Tím Xuân. Nét đẹp trong huyền thoại cũng lãng mạn và mê m&#ßu h&#ßn trong thực tế và những nhu&#ßu đời những hoài niệm của thế .

Nụ Tím Xuân r&#ßn h&#ßng ngày cũ,

Hoa b&#ßi th&#ßm tr&#ßng &#ßng n&#ßa.

Đ&#ß tr&#ßi đ&#ßng n&#ßng đ&#ßng m&#ßa,

Ch&#ß hiu hiu gió cho vẻ a nh&#ß th&#ßng